

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 943 sahifa.

2025-yil, 20-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN‘IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Tohirova Gullola Mirkamolovna	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA‘LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	329
Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBGA OLIHDA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
<i>Isoqov Zafarjon Zokirjonovich</i>	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
<i>Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li</i>	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ.....	446
<i>Далиев Ахтам Шарафудинович</i>	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI.....	454
<i>Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li</i>	
TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	458
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI.....	462
<i>Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi</i>	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI.....	467
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	472
<i>Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна</i>	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	478
<i>Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li</i>	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
<i>Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna</i>	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
<i>Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI.....	493
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li</i>	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
<i>M.Sh. Tolipov</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
<i>Буранбаева Шоира Рустамовна</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
<i>Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li</i>	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI.....	513
<i>Aknazarova Zebiniso Bagdadovna</i>	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
<i>Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
<i>Salimov Burxon Abubakirovich</i>	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	530
<i>Berdiyeva Aziza G'anisher qizi</i>	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH.....	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH.....	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI.....	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА.....	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY NIHOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI.....	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
“O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH”	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН.....	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI.....	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI.....	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI.....	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI.....	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI.....	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шоҳрух Фаррух угли, Маннафoв Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umidbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEKANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHIYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOSIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Iloxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXAСТИK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhamadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
О'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	

UDK: 330.338

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI

G'aniyev Baydulla Toshmurodovich

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,
Tarmoqlar iqtisodiyoti va buxgalteriyasi kafedrasida dotsenti,
E-mail: ganievb@gmail.com

Bustonov Komiljon Kumakovich

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,
Tarmoqlar iqtisodiyoti va buxgalteriyasi kafedrasida dotsenti.
E-mail: bustonovkomiljon@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston iqtisodiyoti qishloq xo'jaligi tarmog'ida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida erishilgan yutuqlar, tarmoqqa keng joriy etilayotgan ilm-fan yutuqlari hamda klasterlar tomonidan qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining oshib borayotgani tahlil qilingan. Shuningdek, mamlakat eksportida qishloq xo'jaligi tarmog'ining o'sib borayotgan mavqei raqamlar asosida yoritilgan.

Kalit so'zlar: agrar soha, fermer xo'jaligi, dehqon xo'jaligi, aholi bandligi, klaster, eksport.

Abstract. The article analyzes the achievements attained as a result of reforms in Uzbekistan's agricultural sector, as well as scientific advancements widely introduced into the industry. It examines the increasing production volumes of agricultural products by clusters and highlights the growing role of the agricultural sector in the country's exports using statistical data.

Key words: agricultural sector, farming, household farming, employment, cluster, export.

Аннотация. В статье рассмотрены достижения, достигнутые в результате реформ в аграрном секторе экономики Узбекистана, а также научные достижения, широко внедряемые в отрасль. Проанализированы объемы производства сельскохозяйственной продукции по кластерам и возрастающая роль аграрного сектора в экспорте страны.

Ключевые слова: аграрный сектор, фермерское хозяйство, дехканское хозяйство, занятость населения, кластер, экспорт.

KIRISH

Qishloq xo'jaligi tarmog'ining taraqqiyoti mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutib, ekologik toza mahsulotlar yetishtirish orqali qayta ishlash tizimining rivojlanishiga zamin yaratmoqda. Bu jarayon, o'z navbatida, qishloq aholisi uchun yangi ish o'rinlarining yaratilishiga, bandlik darajasining oshishiga hamda aholi turmush farovonligining yuksalishiga xizmat qilmoqda.

So'nggi yillarda dunyo iqtisodiyotida yuz berayotgan global iqtisodiy inqirozlar va talab hajmining qisqarishi sharoitida, milliy iqtisodiyotimizni sifat jihatidan tarkibiy jihatdan yangilash, tarmoqlarni diversifikatsiya qilish, ko'p tarmoqli ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash zarurati kuchaymoqda. Bu orqali yangi ish o'rinlarini yaratish, bandlikni ta'minlash, aholi daromadlari hamda hayot farovonligini oshirish uchun samarali va tizimli yo'nalishlar joriy etilmoqda.

Jahon miqyosida iqtisodiy beqarorlik va inflyatsion bosimlar kuzatilayotgan hozirgi davrda, qishloq xo'jaligi tarmog'ining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, agrar tarmoqning barqaror rivojlanishi aholining ijtimoiy-iqtisodiy holatini mustahkamlash va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Agrar sektor O'zbekiston iqtisodiyotining eng asosiy tarmoqlaridan biri bo'lib, u aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojini qondirish, qayta ishlash sanoati va xizmat ko'rsatish sohaslariga xomashyo yetkazib berish bilan birga, mamlakatning tashqi savdo jarayonlarida eksport salohiyatini barqaror ta'minlashda muhim o'rin egallaydi [1].

Aholi soni izchil o'sib borayotgan bugungi kunda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Global iqlim o'zgarishlari, yer va suv resurslari taqchilligi qishloq xo'jaligida qator murakkabliklarni yuzaga keltirayotgan bo'lsa-da, mamlakatimiz ushbu sohada sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Jumladan, 2025-yilda yurtimizda 9 million tonna don, 3 million tonnadan ortiq paxta, 16 million tonnadan ziyod sabzavot va poliz mahsulotlari, 5 million tonna meva va uzum, 4 million tonna kartoshka, hamda 15 million tonnadan ortiq go'sht va sut yetishtirildi. Oziq-ovqat sanoati bo'yicha

343 ta loyiha muvaffaqiyatli ishga tushirildi.

Mahalliyashtirish jarayonlarida ham katta imkoniyatlar mavjud. Ayniqsa, non, sut, go'sht, o'simlik yog'i, qandolat mahsulotlari va salqin ichimliklar ishlab chiqarish hajmini oshirish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. So'nggi yillarda qandolat mahsulotlari eksporti to'rt baravar oshib, 13 million AQSh dollariga yetdi. Xomashyo, qadoqlash va etiketkalash mahsulotlarining to'g'ridan to'g'ri olib kelinishi natijasida tannarx 20 foizga kamaydi, bu esa raqobatbardoshlikni sezilarli darajada oshirdi. Ushbu imtiyozlarning muddati 2025-yil

1-yanvarda tugaydi, ammo ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash maqsadida mazkur muddatni yana ikki yilga uzaytirish taklifi ko'rib chiqilmoqda.

Yog'-moy sanoatida 408 ta yangi korxonalar faoliyat boshladi. Shu bilan birga, xomashyo yetishmovchiligi ayrim korxonalarining to'liq quvvat bilan ishlashiga to'sqinlik qilmoqda. Ammo, agar yog'-moy eksportiga ruxsat berilsa, ishlab chiqarish hajmi 120 ming tonnaga oshib, qo'shimcha ravishda 240 ming tonna ozuqa yem tayyorlanishi hisob-kitob qilingan. Bu esa tarmoq samaradorligini oshirishga, bandlikni kengaytirishga va eksport salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.¹

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur sohada bir qator xorijiy olimlar — A. Adamchuk, A.S. Blyakhman,

S.A. Kuzmin, I.S. Maslova, Yu.G. Odegov, V.A. Pavlenkov, O.V. Romashov, G.G. Rudenko, G.E. Slezinger, A. Kibanov, A. Kotlyar, G. Avagyan, V. Plaksa, D. Markovich va boshqalar o'z ilmiy izlanishlari orqali munosib hissa qo'shganlar. Ularning tadqiqotlarida qishloq xo'jaligi tarmog'ining samarali rivojlanishi, innovatsion boshqaruv yondashuvlarini joriy etish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish omillari chuqur o'rganilgan.

Shuningdek, ushbu muammolarni o'rganishga o'zbekistonlik olimlardan

Q. Abdurahmonov, R. Ubaydullaeva, S. Abdullaev, Sh. Zaynutdinov, B. Murtazaev,

N. Tuxliev, X. Abulqosimov, D. Rahimova, O. Ata-Mirzaev, B. Umurzakov,

Sh. Xolmuminov, D. Ortiqova va boshqa tadqiqotchilar ham o'z ilmiy ishlari bilan katta hissa qo'shganlar.

Ularning ilmiy izlanishlarida O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmog'ining rivojlanish yo'nalishlari, ekologik toza mahsulotlar yetishtirish orqali qayta ishlash tizimini takomillashtirish hamda eksport salohiyatini oshirish masalalari ilmiy asosda yoritilgan.

Mazkur tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligi tarmog'ining barqaror rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Bu jarayon nafaqat ichki bozorni sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash, balki tashqi bozorlarda milliy mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirish, aholi bandligini mustahkamlash va hududlar iqtisodiy salohiyatini kengaytirish imkonini bermoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mamlakatimizda qishloq xo'jaligi tarmog'ida fermer xo'jaliklari, dehqon (shaxsiy yordamchi) xo'jaliklari hamda qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi korxonalar faoliyat yuritmoqda. Ularning faoliyati agrar sohaning barqaror rivojlanishida, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda va aholining bandligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligi tarmog'ini rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan ilmiy izlanishlar paxtachilik, donchilik, meva-uzumchilik, sabzavot-polizchilik, chorvachilik, veterinariya va boshqa yo'nalishlarni yanada rivojlantirishga qaratilgan. Bu jarayonlarda yer, suv, mineral o'g'it va boshqa moddiy-

¹ <https://uzdaily.uz/uz/ozbekiston-prezidentiga-2025-yil-uchun-oziq-ovqat-sanoatini-rivojlantirish-rejalari-taqdim-etildi/>

texnika resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish, tuproq unumdorligini saqlash va oshirish, fermer xo'jaliklarining ishlab chiqarish hamda iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilash, agrar sohada islohotlarni chuqurlashtirish masalalari ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 5-martdagi 1-sonli majlis bayoni asosida, 2020-yil 10–12-may kunlari "O'zekspomarkaz"da o'tkazilgan "Innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar X Respublika yarmarkasi" doirasida tizimdagi ilmiy muassasalar olimlari tomonidan yaratilgan 95 ta innovatsion ishlanma namoyish etildi. Mazkur yarmarka jarayonida 15 ta ilmiy-tadqiqot va oliy ta'lim muassasalari bilan fermer xo'jaliklari va boshqa buyurtmachilar o'rtasida 250 dan ortiq o'zaro manfaatli shartnomalar imzolandi. Ushbu shartnomalarning umumiy qiymati 3,7 milliard so'mni tashkil etdi.

Mazkur hamkorlik agrar sohada innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini mustahkamlash hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

TAHLIL VA NATIJALAR

2023-yil yakunlariga ko'ra, qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hamda ko'rsatilgan xizmatlarning umumiy hajmi 317 781,6 milliard so'mni tashkil etdi. Ushbu natija mamlakat agrar sektorining iqtisodiy barqarorligini va ishlab chiqarish hajmining izchil o'sib borayotganini ko'rsatadi.

2019-yil yakunlariga ko'ra, qishloq xo'jaligi yalpi ichki mahsulot (YalM) tarkibida 19,7 foiz ulushni egallagan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 26,9 foizga yetgan. Shunday qilib, soha YalMning mutlaq o'sish sur'atiga 1,1 foiz punkt hajmida ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Agrar tarmoqda kuzatilgan bu o'sish sur'atlariga, avvalo, asosiy mahsulot turlarining ishlab chiqarish hajmining oshishi ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Jumladan, go'sht ishlab chiqarish – 104,8 %, sabzavot – 104,1 %, kartoshka – 104,7 %, uzum – 105,5 %, hamda ovlangan baliq – 120,7 % darajasida o'sish qayd etilgan. Ushbu natijalar qishloq xo'jaligi tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligi, hosildorlik va mahsulot turlarining diversifikatsiyasi izchil oshib borayotganini tasdiqlaydi.

Hududlar kesimida esa eng yuqori o'sish Jizzax viloyatida (53,4 %), eng past ulush esa Navoiy viloyatida (15,0 %) kuzatilgan. Bu farq hududlar agrar salohiyatining tabiiy-iqlim sharoiti, resurslardan foydalanish darajasi va ishlab chiqarish ixtisoslashuviga bog'liqligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, barcha viloyatlarda ijobiy o'sish tendensiyasi qayd etilgan bo'lib, bu agrar siyosatning samaradorligini va hududiy rivojlanishning muvozanatli yo'nalishda kechayotganini tasdiqlaydi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligida yaratilgan mahsulotlar hajmi va ekin maydonlarining yillar davomida o'zgarishi [3]

Ko'rsatkichlar	2019-yil	2020-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Ekin maydoni, ming gektar	3778,3	3647,5	3708,4	3694,2	3396,1	3260,7
Qishloq xo'jaligi mahsulotlari (joriy narxlarda), mlrd so'm	1387,2	5978,3	30856,7	99604,6	250250,6	303415,5

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, ekin maydonlari hajmi yillar davomida biroz qisqargan bo'lsa-da, qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish hajmi izchil o'sib bormoqda. Bu holat agrar sohada yer resurslaridan samarali foydalanish, hosildorlikning oshishi, hamda zamonaviy agrotexnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi natijasi ekanligini ko'rsatadi.

2024-yil yakunlariga ko'ra, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari qishloq xo'jaligi tarmog'ining umumiy tarkibida 96,7 foiz ulushni tashkil etgan. Bu esa sohada xususiy sektor faolligi va raqobatbardosh ishlab chiqarish tizimining shakllanib borayotganini anglatadi.

Hududlar kesimida eng yuqori ko'rsatkichlar Jizzax (99,1 %), Qashqadaryo (99,1 %), Buxoro (98,1 %) va Xorazm (98,1 %) viloyatlarida qayd etilgan. Bu viloyatlarda fermer xo'jaliklari, klasterlar va xususiy korxonalar faoliyatining samarali yo'lga qo'yilgani, investitsion muhitning yaxshilangani, hamda ishlab chiqarish infratuzilmasining modernizatsiyalashgani bilan izohlanadi (2-jadval).

2-jadval. O'zbekiston Respublikasi hududlari miqyosida qishloq xo'jaligi mahsulotlarining o'tgan yilga nisbatan o'sish dinamikasi (foizda) [2]

Hududlar	2019-yil	2020-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Jami	103,1	105,4	106,3	106,1	102,7	103,9
Qoraqalpog'iston Respublikasi	65,6	104,6	121,3	109,8	102,3	104,2
Andijon viloyati	110,2	104,7	108,0	106,3	101,1	104,5
Buxoro viloyati	106,3	109,2	107,6	107,1	101,9	104,7
Jizzax viloyati	100,1	104	106,4	106,7	102,7	104,2
Qashqadaryo viloyati	89,4	109,6	107,0	106,1	103,7	101,3
Navoiy viloyati	105,0	107,5	105,9	106,6	103,3	104,4
Namangan viloyati	111,5	103,1	105,8	106,3	104,0	107,0
Samarqand viloyati	104,8	103,9	107,0	107,1	102,5	103,1
Surxondaryo viloyati	106,7	100,5	105,2	106,3	105,3	104,2
Sirdaryo viloyati	101,9	112,9	105,6	105,5	101,8	103,8
Toshkent viloyati	114,9	103,8	102,9	103,3	100,1	104,1
Farg'ona viloyati	113,5	107,2	106,1	105,7	104,9	103,2
Xorazm viloyati	82,8	103,2	102,5	105,5	101,7	102,9

O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish tarkibida dehqonchilik 49,9 foiz, chorvachilik esa 50,1 foiz ulushni tashkil etadi. Ushbu mutanosiblik sohada ikki yo'nalishning muvozanatli rivojlanib borayotganini va ishlab chiqarishning diversifikatsiya darajasi yuqori ekanini ko'rsatadi.

Hududlar kesimida tahlil qilinganda, Andijon viloyati dehqonchilik mahsulotlarini yetishtirish bo'yicha eng yuqori ulushga ega bo'lib, bu yerda dehqonchilik 61,9 foizni, chorvachilik esa 38,1 foizni tashkil etadi. Aksincha, Navoiy viloyatida chorvachilik tarmog'i ustunlik qilmoqda — bu hududda dehqonchilik 34,2 foiz, chorvachilik esa 65,8 foiz ulushni tashkil etadi. Bu holat hududlarning tabiiy-iqlim sharoiti, iqtisodiy ixtisoslashuvi va resurslardan foydalanish imkoniyatlari bilan izohlanadi.

Mamlakat miqyosida yetishtirilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari xo'jalik toifalari bo'yicha quyidagicha taqsimlangan: dehqon (shaxsiy yordamchi) xo'jaliklari — 65,9 foiz, fermer xo'jaliklari — 29,3 foiz, va qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar — 4,8 foiz. Ushbu ko'rsatkichlar dehqon xo'jaliklarining mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi ustuvor o'rnini, fermer xo'jaliklarining esa ishlab chiqarish hajmi va eksport salohiyatini oshirishdagi muhim rolini yaqqol namoyon etadi (3-jadval).

3-jadval. O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligida yetishtirilgan mahsulotlar dinamikasi (ming tonnada)

Mahsulot turi	2019-yil	2020-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Don va dukkakli ekinlar	4 101,4	6 540,9	7 504,3	8 173,5	7 636,0	7 634,6
Kartoshka	731,1	924,2	1 694,8	2 586,8	3 143,8	3 285,6
Sabzavotlar – jami	2 644,7	3 517,5	6 262,4	9 390,0	10 431,4	10 850,2
Oziqbop poliz ekinlari	451,4	615,3	1 182,4	1 853,6	2 134,4	2 285,3
Meva va rezavorlar	790,9	949,3	1 676,3	2 467,9	2 812,6	2 852,6
Uzum	624,2	641,6	979,3	1 518,2	1 606,9	1 695,3
So'yish uchun mol va parranda (tirik vaznda)	841,8	1 061,5	1 461,4	2 033,4	2 519,6	2 635,1
Sut	3 632,5	4 554,9	6 169,0	9 027,8	10 976,9	11 274,2
Olingan tuxum (mln dona)	1 254,4	1 966,7	3 061,2	5 535,4	7 781,2	7 788,4
Asal (tonna)	2 685,0	2 115,7	3 171,9	10157,0	13 357,8	14 066,9
Pilla (tonna)	16479,0	16211,0	25 151,8	26293,0	20 941,9	22 769,9

Yuqoridagi 3-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, mamlakatimizda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish hajmi yillar davomida barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Bu esa sohada ishlab chiqarish samaradorligi ortib borayotganini, agrar sektorning iqtisodiyotdagi yetakchi o'rnini mustahkamlab borayotganini ko'rsatadi.

O'zbekiston iqtisodiyotining haqiqiy "drayveri" hisoblangan agrar sohada 2020-yilda iqtisodiyotda band bo'lgan ishchi kuchining qariyb 27 foizi faoliyat yuritgan, 2021-yilda esa yalpi ichki mahsulot (YalM) tarkibida ushbu sektorning ulushi 25 foizni tashkil etgan. Bu ko'rsatkichlar qishloq xo'jaligining mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini ta'minlashdagi muhim o'rnini yaqqol ifodalaydi.

2021-yilda O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi joriy baholarda 303,4 trillion so'mni tashkil etib, o'sish sur'ati 2020-yilga nisbatan 103,9 foizni tashkil etdi. Shu bilan birga, 2019-yilda YalMning 26,9 foizi qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi tarmoqlarida yaratilgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 25,0 foizni tashkil etgan. Biroq bu pasayish miqdoriy ko'rsatkich jihatidan emas, balki boshqa tarmoqlarda yuqori o'sish dinamikasi kuzatilganligi bilan izohlanadi.

Mazkur davrda mamlakat YalM hajmi 1,91 martaga oshgan bo'lsa, agrar sohada yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat (YaQQ) 1,62 martaga o'sgan. Shu tariqa, iqtisodiyotning ilgirilash koeffitsienti 1,179 martani yoki 117,9 foizni (1,91 : 1,62) tashkil etdi. Bu esa qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining izchil barqarorlik sharoitida o'sib borayotganini ko'rsatadi.

2019–2024-yillar davomida ishlab chiqarilgan mahsulot hajmining qo'shimcha o'sish sur'ati qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida 61,9 foizni, qishloq xo'jaligining o'zida esa 62,3 foizni tashkil etdi. Ushbu o'sishning agrar soha mahsulotlari tarkibidagi hissasi 94,2–96,6 foiz oralig'ida saqlanib kelmoqda.

Tahlil etilayotgan davrda fermer xo'jaliklari tomonidan ishlab chiqarilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi 33,7 foizga (74 946,1 : 56 060,7) ko'paygan. 2024-yilda bu ko'rsatkich joriy baholarda 88 900,7 milliard so'mni tashkil etgan bo'lib, barcha toifadagi xo'jaliklar ulushida 29,3 foiz hissani egallagan. Bu 2019-yilga nisbatan 7 foiz bandga pasayish sifatida qayd etilgan bo'lsa-da, bu holat salbiy emas, balki fermer xo'jaliklarining ko'p tarmoqli faoliyatga o'tishi natijasida qayta ishlash sanoati mahsulotlari hajmining ortishi bilan izohlanadi.

Demak, fermer xo'jaliklarining ishlab chiqarish yo'nalishlarini kengaytirishi, agrosanoat klasterlari bilan integratsiyani kuchaytirishi va tayyor mahsulot ishlab chiqarishga o'tishi mamlakat agrar sohasida yuqori qo'shilgan qiymat yaratishning muhim omiliga aylanmoqda. Bu esa milliy iqtisodiyotda qishloq xo'jaligining raqobatbardoshligini oshirish va eksport salohiyatini mustahkamlashga xizmat qilmoqda (4-jadval).

4-jadval. O'zbekiston Respublikasida fermer xo'jaliklari tomonidan yaratilgan mahsulot va qo'shilgan qiymat hajmi dinamikasi

Yillar	Fermer xo'jaliklari mahsuloti hajmi, mlrd so'm		Qishloq xo'jaligi mahsulotida fermer xo'jaliklari hissasi, %	Qishloq xo'jaligida yaratilgan qo'shilgan qiymat, mlrd so'm		Fermer xo'jaliklarida yaratilgan qo'shilgan qiymat, mlrd so'm	
	Joriy narxda	2020-yil narxda		Joriy narxda	2020-yil narxda	Joriy narxda	2020-yil narxda
2013	11201,0	56060,7	36,3	20018,7	92580,6	7266,8	32398,2
2014	15714,2	57854,6	34,7	28880,4	98320,6	10021,5	33435,0
2015	18397,5	61441,6	33,0	35180,9	105399,7	11609,7	35508,0
2016	21325,7	64145,0	32,1	40803,4	112356,0	13097,9	37070,3
2017	24620,1	66197,7	30,1	51522,3	119434,5	15508,2	38256,6
2018	30620,8	68514,6	30,7	62351,8	126720,0	19142,0	39595,5
2019	34271,5	70227,4	29,7	72236,2	134703,3	21454,2	40585,4
2020	43358,1	64960,3	29,3	87344,5	136050,4	25591,9	37541,5
2021	48667,0	60478,1	26,0	109227,9	136322,5	28399,2	34951,2
2022	60394,7	66828,3	27,9	125615,8	140821,1	35046,8	38621,0
2023	70570,7	70570,7	28,2	144623,3	144623,3	40783,8	40783,8
2024	88900,7	74946,1	29,3	174709,6	149829,7	51015,2	42823,0

Qishloq xo'jaligi aholining oziq-ovqat mahsulotlariga, qayta ishlash sanoatining esa xomashyoga bo'lgan ehtiyojini qondirish bilan birga, mamlakatimiz eksport salohiyatini mustahkamlashning eng istiqbolli manbalaridan biri sanaladi. 2023-yilda O'zbekiston Respublikasida meva-sabzavot mahsulotlari eksporti jami eksport hajmining 6,7 foizini tashkil etgan. Hisob-kitoblarga ko'ra, bir gektar maydonda yetishtirilgan paxta xomashyosiga nisbatan uzumdan 7 barobar, gilosdan 6 barobar, yong'oqdan esa 5 barobar ko'p daromad olish imkoniyati mavjud.

Qayd etish joizki, bugungi kunda mamlakatimiz qishloq xo'jaligi bazasi yuqori qiymatli meva-sabzavot ekinlarini ko'paytirish orqali diversifikatsiya qilinmoqda. Bu ekinlar nafaqat yuqori daromad keltiradi, balki yaxshi haq to'lanadigan mavsumiy ish o'rinlarini yaratish imkonini ham beradi. 2023-yilda qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti 2021-yilga nisbatan 1,8 martaga oshib, 1 milliard AQSh dollarini tashkil etgan. Shu bilan birga, eksport geografiyasi 43 tadan 77 ta davlatga kengaygan.

O'zbekiston qishloq xo'jaligida agrosanoat klasterlari tizimi izchil joriy etilmoqda. Hozirda paxta-to'qimachilik, meva-sabzavot, chorvachilik, g'allachilik, sholichilik va pillachilik klasterlari faoliyat yuritmoqda. Jumladan, bugungi kunga kelib, mamlakatimizda 97 ta paxta-to'qimachilik, 149 ta meva-sabzavotchilik, 65 ta g'allachilik, 35 ta sholichilik, 7 ta dorivor o'simliklar yetishtirishga ixtisoslashgan klasterlar hamda 11 ta paxta-to'qimachilik kooperatsiyalari tashkil etilgan.

Shuningdek, qoramolchilik yo'nalishida 34 ta, parrandachilikda 10 ta, baliqchilik tarmog'ida 36 ta, asalarichilik yo'nalishida esa 15 ta fermer xo'jaligi klaster tizimida faoliyat yuritmoqda. So'nggi ikki yil ichida pillachilik sohasida 62 ta klaster tashkil etilib, ular tomonidan 600 milliard so'mga yaqin mahsulot ishlab chiqarilgan.

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash maqsadida paxta va g'alla maydonlari qisqartirilib, ularning o'rniga yangi intensiv bog'lar va tokzorlar barpo etildi, shuningdek, sabzavot va poliz ekinlari maydonlari kengaytirildi. Bunday keng ko'lamli islohotlar o'z amaliy natijalarini bera boshladi. 2024-yilda 2023-yilga nisbatan poliz mahsulotlari hajmi 6,9 foizga, kartoshka 4,7 foizga, sabzavotlar 4,1 foizga, meva va rezavorlar 1,4 foizga, uzum esa 5,5 foizga ko'p yetishtirildi.

Agrar sohada yaqin istiqbolga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining 2020–2030-yillarga mo'ljallangan qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi sohaning barqaror rivojlanishida muhim dasturilamal bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu strategiyaning amalga oshirilishi natijasida 2024-yilda agrar sektorda mahsulot ishlab chiqarishning o'sish sur'ati 2023-yilga nisbatan 1,1 foiz bandga jadallashib, 4,0 foizni tashkil etdi. Bu esa joriy narxlarda 317,8 trillion so'mlik mahsulot ishlab chiqarilganini anglatadi. Natijada, mamlakat yalpi qo'shilgan qiymatining 26,9 foizi aynan agrar sohada yaratilgan.

O'zbekiston qishloq xo'jaligida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar natijasida sifat jihatidan yangi bosqichga o'tildi. Qishloq joylarda ko'p ukladli xo'jalik shakli shakllandi, fermer xo'jaliklari ko'p tarmoqli faoliyat yurituvchi subyektlar sifatida iqtisodiy jarayonlarda faol ishtirok etmoqda. Shu bilan birga, mamlakatda klaster tizimini rivojlantirish agrar soha raqobatbardoshligini oshirish va eksport salohiyatini kengaytirishda muhim omilga aylangan (5-jadval).

5-jadval. O'zbekiston Respublikasi meva-sabzavot klasterlarida yetishtirilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari (tonnada) [2]

№	Hududlar	Yetishtirilgan jami hosil, tonna	Shundan					
			Ichki iste'mol uchun, tonna	Salmog'i, %	Qayta ishlash uchun, tonna	Salmog'i, %	Eksport uchun, tonna	Salmog'i, %
1.	Samarqand viloyati	317699	68337	21,5	199105	62,7	50257	15,8
2.	Andijon viloyati	236442	202735	85,7	6101	2,6	27606	11,7
3.	Toshkent viloyati	206722	85640	41,4	78042	37,8	43040	20,8
4.	Farg'ona viloyati	170714	99636	58,4	19755	11,6	51323	30,1
5.	Namangan viloyati	142019	42412	29,9	92642	65,2	6965	4,9
6.	Sirdaryo viloyati	38717	16198	41,8	8141	21,0	14378	37,1
7.	Jizzax viloyati	32777	29141	88,9	1924	5,9	1712	5,2
8.	Xorazm viloyati	26780	1900	7,1	13800	51,5	11080	41,4

9.	Buxoro viloyati	19450	1300	6,7	12700	65,3	5450	28,0
10.	Navoiy viloyati	16536	8930	54,0	5546	33,5	2060	12,5
11.	Surxondaryo viloyati	16506	5996	26,3	630	3,8	9880	59,9
12.	Qoraqalpog'iston Respublikasi	15602	2600	16,7	200	1,3	12802	82,1
13.	Qashqadaryo viloyati	11390	1655	14,5	4120	36,2	5615	49,3
Jami		1251354	566480	45,3	442706	35,4	242168	19,4

Yuqoridagi 5-jadval ma'lumotlariga ko'ra, viloyatlar kesimida meva-sabzavotchilik rivojlangan hududlarda meva-sabzavot maydonlarining klasterlar bilan qamrab olinishi 20,4–62,1 foiz oralig'ida shakllangan. Bu holat klaster tizimining hududlar kesimidagi izchil joriy etilayotganini, shuningdek, meva-sabzavot mahsulotlarini yetishtirish, saqlash va qayta ishlash zanjirining mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi.

Respublikamizda 2020-yilda yetishtirilgan 1 million 251 ming 354 tonna meva-sabzavot mahsulotining 45,5 foizi ichki iste'mol bozoriga, 35,4 foizi qayta ishlashga, 19,4 foizi esa eksportga yo'naltirilgan. Ushbu raqamlar ichki bozorni to'liq ta'minlash, qayta ishlash hajmini kengaytirish va tashqi bozorlarga chiqish salohiyatini oshirish borasidagi siyosatning samarali amalga oshirilayotganini tasdiqlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda mamlakat tomonidan 1,0 milliard AQSh dollariga teng qiymatdagi 1,5 million tonna meva va sabzavot mahsulotlari eksport qilingan. Eksportning asosiy ulushi Rossiya Federatsiyasi (\$255,4 mln.), Qozog'iston (\$251,4 mln.), Qirg'iziston (\$181,1 mln.) va Pokiston (\$75,5 mln.) davlatlariga to'g'ri kelgan.

Hududlar miqyosida esa Samarqand viloyati eksport hajmi bo'yicha yetakchi o'rinni egallagan. Jumladan, 2022-yilda viloyatda 144,4 ming tonnadan ziyod meva-sabzavot mahsulotlari eksport qilinib, umumiy qiymati 113,8 million AQSh dollarini tashkil etgan. Mazkur ko'rsatkich 2021-yilning mos davriga nisbatan 46,7 million dollarlik qisqarishni qayd etgan bo'lsa-da, bu holat bozor kon'yunkturasi o'zgarishi, logistika xarajatlarining oshishi va tashqi bozorlar geografiasining diversifikatsiyalashuvi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, eksportning sifat tarkibi yaxshilanib, yuqori qiymatli va ekologik toza mahsulotlar ulushi ortib borganini ta'kidlash lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston iqtisodiyotida qishloq xo'jaligi tarmog'i haqiqiy ma'noda drayver tarmoq sifatida namoyon bo'lib, uning hozirgi kunda tutgan o'рни va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda kuzatilgan global pandemiya jarayonlari sifatli oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabni sezilarli darajada oshirgan. Shu boisdan, mamlakatimizda agrar sohada bir qator ijobiy islohotlarni amalga oshirish, aholiga yetkazib berilayotgan oziq-ovqat mahsulotlari hajmini oshirish hamda ularning sifat ko'rsatkichlarini yanada takomillashtirish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqsadlarga erishish uchun sohada ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, yer va suv munosabatlarini takomillashtirish, qulay agrobiznes muhitini shakllantirish, yuqori qo'shilgan qiymat zanjirlarini yaratish, kooperatsiya aloqalarini rivojlantirish, bozor mexanizmlarini keng joriy etish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash hamda ilm-fan yutuqlaridan samarali foydalanish zarurdir. Bu yo'nalishlarda amalga oshirilayotgan islohotlar nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki qishloq joylarda bandlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qilmoqda. Shuningdek, istiqbolda qishloq xo'jaligi tarmog'ida tadbirkorlik faoliyatini yanada rivojlantirish uchun maqsadli davlat dasturlarini amalga oshirish va ularni soha rivoji bilan uyg'unlashtirish, yangi xo'jalik yurituvchi subyektlarni barpo etish hamda ularning samarali faoliyatini rag'batlantirish, tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish va qayta ishlash sohasida zamonaviy korxonalar tashkil etish, ichki bozorni mahalliy qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan to'liq ta'minlash, eksport geografiasini kengaytirish hamda xorijiy bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar ulushini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Yuqorida qayd etilgan chora-tadbirlarning tizimli amalga oshirilishi O'zbekiston agrar sektorining barqaror rivojlanishiga, resurslardan samarali foydalanishga, raqamli agrotexnologiyalarni keng joriy etishga hamda eng asosiysi, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston qishloq xo'jaligi xodimlariga. Prezident Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston qishloq xo'jaligi xodimlariga bayram tabrigi. — <https://president.uz/uz/lists/view/4009>.
2. Tyurgo A. Izbrannyye ekonomicheskie proizvedeniya. — M., 2021. — S. 17.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 11-dekabrda "Meva-sabzavotchilik va uzumchilik tarmog'ini yanada rivojlantirish, sohada qo'shilgan qiymat zanjirini yaratishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. — Lex.uz.

4. Muxitdinova U.S. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida meva-sabzavotchilik mahsulotlari bozorini rivojlantirish yo'nalishlari. Iqt. fan. dok. ilm. dar. olish uchun yozilgan dis. avtoref. — T.: 2020. — B. 36.
5. Umurzaqov U.P. Puti povыsheniya effektivnosti ispolzovaniya resursnogo potentsiala agrarnogo sektora ekonomiki (na materialax Respubliki Uzbekistan). Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni doktora ekonomicheskix nauk. — Toshkent: 2023. — 43 b.
6. www.stat.uz.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
